

AZ USA FEKETE LAKOSSÁGÁNAK MIGRÁCIÓJA A XX. SZÁZADBAN

ÁBRAHÁM TAMÁS

Az elmúlt 100 évben az Egyesült Államokban radikálisan megváltozott a fekete népesség földrajzi elhelyezkedése. Területileg délről északra irányuló migráció által, település szerkezeti szempontból pedig a vidéki térségekből a nagyvárosok felé történő vándorlás következtében.

Az Egyesült Államok lakosságának az 1990-es években mintegy 12,5%-a tartozott a fekete etnikai kisebbséghez. Az amerikai feketék őseit rabszolgaként hozták Afrikából. Az első rabszolgák 1619-ben (tehát egy évvel a Mayflower érkezése előtt) érkeztek Virginiába. Mire megalakult a független USA, az össznépesség egyötöde színes bőrű volt¹. Ilyen magas arányt később már soha nem értek el, részesedésük végig az egész 19. században csökkent². Ennek két fő oka volt:

1. Fokozatosan betiltották a rabszolga behozatalt (1808-ban végleg, de illegálisan 1860-ig még kb. 250 000-et hoztak be³ Afrikából), majd a rabszolgaságot is (előbb tagállami szinten, legelőször 1774-ben Rhode Islandban, országosan *Lincoln* elnök 1863-ban a konföderációs államok területén, majd a polgárháború végére mindenhol).

2. Másrészt a múlt században hatalmas tömegben érkező bevándorlók, akik csaknem mind európaiak voltak, megnövelték a fehér lakosság arányát. Szabad feketék az 1950-es évekig egyáltalán nem vándoroltak be az USA-ba, ezután is főleg a Karib szigetekről érkeztek, sőt a helyi születésűek egy kisebb csoportja visszavándorolt Afrikába, Libéria területére.

A fekete népesség aránya az 1920-as évekre érte el a mélypontot, ekkor a lakosság kevesebb mint tíz százaléka tartozott ehhez az etnikai csoporthoz (1920: 9,9%, 1930: 9,7%, 1940: 9,8%). Ezt követően újból lassú növekedésnek indult a feketék aránya, ennek két fő oka volt. Épp ebben az időben (1921, 1924) korlátozták nagyon szigorúan a bevándorlást, ugyanakkor a feketék születési aránya már ekkor magasabb volt, mint a fehéreké és a különbség megmaradt napjainkig. A termékenységi különbség a fehérek és feketék között a század közepétől fokozatosan nőtt.

¹ Ezt mutatja az 1790-es első népszámlálás is.

² *Petersen William*: Population; 123. oldal.

³ *World Almanach and Book of Facts* 1996: 499. oldal

1. Születési és halálozási arány változása 1920 és 1960 között
Changing of birth and mortality rates between 1920 and 1960

Év	Születés/1000 fő		Halálozás/1000 fő	
	fehérek	feketék	fehérek	feketék
1920	23,5	27,0	12,6	17,7
1940	17,5	21,7	10,4	13,8
1960	21,4	30,5	9,4	10,0

Ez kezdetben még csak kis változásokat okozott, mert a feketék halálozási aránya lényegesen magasabb volt, de ez később az orvosi ellátás fejlődésével csökkent (bár ma is ennek a csoportnak a legnagyobb a halálozási aránya, de ebben az erőszakos halál-oknak is nagy szerepe van). A fekete népesség nagyobb mértékű természetes szaporodása a kilencvenes évekre is megmaradt.

2. Az 1990-es évek demográfiai mutatói
Demographic indices of the nineties

Mutatók	Fehérek	Feketék
Születés/1000 fő (1995)	14,2	18,2
20 év alatti anya (%)	11,3	22,9
3 vagy több gyermekes háztartások (%)	10,0	14,0

A fekete népesség aránya 1950-re érte el újra a tíz százalékot és ettől kezdve folyamatosan nőtt napjainkig, bár az utóbbi években lelassult ez a térnyerés.

3. A fekete népesség számának és arányának változása
1900–1994
Changes in the number and rates of the black population
from 1900 through 1994

Évek	Feketék száma (ezer fő)	Feketék aránya (%)
1900	8 834	11,6
1920	10 463	9,9
1930	11 891	9,7
1940	12 866	9,8
1950	15 044	9,9
1960	18 871	10,5
1980	26 683	11,8
1990	29 986	12,1
1997	33 947	12,6

Jelenleg az ázsiai és a spanyol nyelvű kisebbség aránya növekszik a leggyorsabban, amit az erős bevándorlás is nagymértékben segít, míg a feketék külső "utánpótlása"

szinte minimális. A jövőre nézve ennek az etnikai arányeltolódásnak a további erősödését jóslják a kutatók.

*4. A népesség etnikai összetételének várható alakulása az USA-ban
Expected development of the ethnic composition of the
population in the USA*

Évek	Fehérek	Hispán eredetű	Feketék
2000	71,8	11,4	12,2
2020	64,3	16,3	12,9
2040	56,7	21,7	13,3

Forrás: World Almanach and Book of Facts.

A fekete népesség migrációja

Az USA fekete lakosságának területi eloszlásában mélyreható változások zajlottak le a XX. század folyamán. Az afroamerikai populáció súlypontja lényegesen elmozdult a vizsgált időszakban, és ez a mozgás, irányát tekintve, teljesen eltért az összlakosság súlypontjának változásától, amelyet alapvetően a többségi (~80%) európai származású népesség belső vándorlása határozott meg. Ennek mozgását a múlt századtól kezdve egy némileg ingadozó sebességű, de állandó keletről nyugatra tartó mozgás jellemezte, amely kb. 1960-ig ugyanazon szélességi kör (é. sz. 39⁰) mentén haladt⁴, majd 1960 után egy déli irányú komponens is belépett, és ezáltal délnyugati irányt vett, majd végül "átlépte" a Mississippi folyót is. Mindeközben egyre közelebb került az ország geometriai súlypontjához⁵, ami azt jelenti, hogy egyre arányosabb lett a népesség elhelyezkedése az országon belül, persze nem teljes homogenitásról van szó, hanem arról, hogy már nemcsak egy, hanem több nagy népességtömörülés van. Ezzel szemben a fekete népesség súlypontja délről észak felé mozdult el, majd északnyugati irányt vett.

Mivel a cikk nagyrészt a fekete népesség régiók és körzetek közti mozgását mutatja be, szükséges ezen térségek lehatárolása. A szakirodalom több tényező (történeti kialakulás, gazdasági jellemzők, a népesség összetétele) figyelembevételével három nagyrégióra osztja az USA területét. Észak, amely négy régióból áll: New England, Közép Atlanti, Nagy Tavak, Préri Államok. A második a volt rabszolgatartó államokat tömörítő Dél, amit három körzetre osztanak, kelet-nyugati tagolásban, itt érdemes megemlíteni, hogy létezik egy észak-dél irányú felosztása is a nagy régióknak, ahol a déli rész

⁴ A múlt század második felében a középnnyugat benépesítése miatt gyorsabb a 20. század első évtizedeiben mivel az európai bevándorlók nagy tömegei a Keleti part nagy városaiban és az ipari mag (Pennsylvania, Ohio stb.) területén telepedtek le, a mozgás lelassul, majd 1940 óta újra egyre gyorsul.

⁵ Ezt oly módon számoltam ki, hogy a 48 kontinentális tagállam valamennyi fővárosa kapott egy x és egy y koordinátát az egész országot magába foglaló koordináta rendszerben, és a pontok értékét összeadtam és elosztottam negyvennyolccal.

tagállamait (a klasszikus gyapot öv területét) "mély délnek" nevezik. Végül a harmadik a Nyugat nagyrégió, amely két részre a "Hegyvidékre" és a Pacifikusra osztható.

A fekete népesség súlypontja a múlt század közepétől 1910-ig gyakorlatilag ugyanott maradt, Alabama szövetségi állam középső részén.

*1910-ben az USA fekete népességének 89%-a a déli körzetben élt, ott ahol őseik rabszolgaként dolgoztak*⁶ (I. térkép). Az első világháború alatt indult meg a feketék belső vándorlása, amit az északi iparvidékeknek a háború miatti felfutása és az ehhez szükséges megnövekedett munkaerő szükséglet vonzott, ráadásul a háborús években az Európából érkező bevándorlás lecsökkent. Az északi iparvárosokban megjelenő új fekete munkások zöme a "Mély Dél"-ről érkezett.

Nagyon jól látszik az első világháború szerepe a fentebbi folyamatban Pittsburgh példáján, ami akkor az Egyesült Államok legnagyobb vas-acél kohászati központja volt. Itt 1915-ben mindössze 2500 fekete munkás dolgozott. Ez a szám 1919-re 14 610 főre, azaz négy év alatt közel hatszorosára növekedett, és ez a trend később folytatódott, mert a munkáltatók szívesen látták az ekkor még szakszervezetten kívüli fekete munkásokat. (Az 1930-as évekig az AFL-hez [American Federation of Labor] tartozó szakszervezetek többsége nem vagy csak nehezen vett fel nem fehér munkásokat.)

Rendkívüli gyorsasággal nőtt néhány északi nagyváros fekete népessége 1910 és 1920 között. Akronban (az USA fő gumiipari központja) közel nyolcszorosára, Detroitban több mint hatszorosra és Clevelandban is háromszorosára növekedett arányuk, bár azt meg kell említeni, hogy ezt megelőzően alig éltek ott, és a növekedés ellenére mai számuk töredékét alkották. Összességében 1916 és 1923 között kb. 1 millióan vándoroltak északra.

Az 1920-as években a mozgás tovább folytatódott, ebben az évtizedben az Északi nagyrégió fekete népessége 64%-kal nőtt, még a Délié csak 5%-kal! Ennek következtében a feketék 20 százaléka már 1930-ban a déli körzeten kívül élt.

Az ötödik és hatodik táblázat mutatja, hogyan alakult néhány kibocsátó, illetve fogadó államban és régióban a feketék száma és aránya 1920 és 1940 között.

5. Fekete népesség a "kibocsátó" államokban és régiókban.⁷
Black population in the „emissive” states and regions

Tagállamok, térségek	1920 szám	1920 arány	1940 szám	1940 arány
Alabama	900 652	38,4	983 290	34,7
Georgia	1 206 375	41,7	1 084 297	34,7
Mississippi	935 184	52,2	1 074 578	49,2
Texas	741 694	15,9	924 391	14,7
South Carolina	864 419	51,4	814 164	42,9
Dél-Atlanti körzet	4 325 120	30,9	4 698 863	26,4

⁶ C. N. Degler: Az élő múlt. 398. oldal.

⁷ Statistical Abstract of the United States 1942, 13. és 21. oldal.

6. Fekete népesség a "befogadó" államokban és régiókban
Black population in the „recipient” states and regions

Tagállamok	1920 szám	1920 arány	1940 szám	1940 arány
Illinois	182 274	2,8	387 446	4,9
Ohio	186 187	3,2	339 461	4,9
Michigan	60 082	1,6	208 345	4,0
New York	198 843	1,9	571 221	4,2
Közép-Atlanti körzet	600 183	2,7	1 268 336	4,6
Nagy tavak körzet	514 554	2,4	1 069 321	4,0

Mint a fenti adatokból is látható, a *mély dél államaiban* a fekete népesség száma mérsékelten nőtt, de volt, ahol csökkent (Georgia), *arányuk mindenhol csökkent*, és már sehol nincsenek abszolút többségben, ellentétben 1910-zel, amikor még Dél-Karolinában (679 ezer fehér és 835 ezer fekete), és Mississippiben (786 ezer fehérrel szemben egymillió-kilencezer fekete) ők alkották a többséget.

Az ismertetett északi államokban többszörösére nőtt az arányuk és a számuk, de így sem érte el az 5%-ot, tehát nem volt túl jelentős (például 1940-ben Ohioban 339 ezer feketére több mint hat és fél millió fehér jutott). Meg kell említeni, hogy az északi államok jelentős részében (az új-angliai és a préri tartományokban) nagyon kevés fekete élt ekkor⁸. A Nyugati nagyrégióban alig éltek ekkortájt afroamerikaiak (11 tagállamból csak Arizonában érte el a két százalékot az arányuk).

A *déli körzetben a feketék 68 százaléka vidéken élt* és a mezőgazdaságban dolgozott, rossz életkörülmények között. *Északon* a feketék több mint *90 százaléka a városokba tömörült*, ahol ezekben az évtizedekben alakultak ki a gettók (pl. Harlem New Yorkban, a chicagói South Side, a detroiti Paradise Valley, vagy Los Angelesben a Watts). Bár az életszínvonal igen alacsony volt ezekben a negyedekben, többek közt a feketéket az országos aránynál mindig magasabban sújtó munkanélküliség miatt ("először elbocsátva, utolsóként visszavéve")⁹, de még mindig jobban és főleg kevésbé elnyomva éltek itt, mint délen, ahol a két háború között élte virágkorát a kluk klux klan¹⁰. Ezek az északi fekete negyedek lesznek azok, amelyek hosszú idő után az első fekete képviselőket küldik a kongresszusba (*De Priest* 1929, Chicago).

Az 1930-as években a migráció kissé lelassult, elsősorban a nagy gazdasági válság hatására, amely magas munkanélküliséget okozott az északi iparvidékeken, ezáltal csökkentve a vonzóhatást. A New Deal korszakában elsősorban az északon élő feketék helyzete javult, mert a Roosevelt kormány szociális akcióiban (közmunkák, lakásépítés) ők is részesültek és sok – bár alacsonyabb szintű – szövetségi állás most először meg nyílt az ő számukra is.

⁸1940-ben Massachusettsben 55 ezer fekete jutott 4257 ezer fehérre vagy egész Wisconsinban csak 12 ezren laktak.

⁹*Dennis C. Dickinson: Migration of Black to Pittsburgh, Etical history of Pittsburgh.*

¹⁰Az 1917-ben újjá alakult szervezetnek az 1920-as években több millió volt. *John Lukacs: Az Egyesült Államok XX. századi története.*

A második világháború alatt megismétlődött az előbb már említett folyamat, az északi iparvárosok megnövekedett munkaerő-szükséglete újra a fekete munkások tömegeit vonzotta magához. Pittsburghben a háborús években 10 595 új dolgozó jelent meg. 1940 és 1950 között rohamosan nőtt a feketék migrációja Észak, és most először Nyugat felé. Ez utóbbi oka, hogy a II. világháború csendes-óceáni frontjának ellátó bázisaként a Pacifikus körzetben sok új munkahely jött létre.

7. A fekete népesség növekedése a negyvenes években
The increase of the black population in the forties

Államnév	Fekete lakosság 1940	Fekete lakosság 1950
New York	571 221	918 191
Ohio	339 461	513 072
Illinois	387 446	645 980
Michigan	208 345	442 696
California	124 306	462 172
Washington	7 424	30 697

Mint a 7. táblázatból kitűnik, a Közép-Atlanti körzet és a Nagy Tavak régió ipari magállamaiban egy évtized alatt nagy arányban (van ahol többszörösére) nőtt az ott élő feketék száma és most először az abszolút számokat tekintve is egy nagyságrendbe kerültek a déli államokkal. Ezt az évtizedet joggal tarthatjuk határkönek migrációs szempontból, mert ekkorra az Egyesült Államok teljes (14 millió 761 ezer fős, fekete lakosságából már négy és fél millió, azaz egyharmada már a Déli nagyrégió kívül élt, több mint 3,9 millióan az Északi régiókban és 600 ezren a Nyugati nagyrégióban. A feketék migrációjának egyik jellemzője, hogy először mindig a fiatal középkorú 20–40 éves korosztály ment az északi városok gyáraiba dolgozni és aztán költözött utánuk többnyire a család. Ennek következtében az északi fekete populáció korösszetétele eltért a fekete teljes populációtól, amennyiben kevesebb gyermek és kevesebb időskorú jellemzte nagyjából az 1960-as évekig. Ezután az eltérés csökkent, mert egyrészt az 1920-as 30-as években bevándoroltak északon maradvá megöregedtek, ráadásul itt magasabb kort éltek meg átlagosan, mint szülőföldjükön, másrészt ekkora már megjelent egy tekintélyes, már itt született fiatal korosztály. Összefüggésben az előbbiekkal megállapítható, hogy 1950 előtt az északi feketék kis része volt csak helyben született, de azután gyorsan nő az arányuk.

8. A fekete népesség csökkenése a negyvenes években
The decrease of the black population in the forties

Allamnév	Fekete népesség 1940	Fekete népesség 1950
Tennessee	508 736	530 603
Alabama	983 290	979 617
Mississippi	1 074 578	986 494
Arkansas	482 578	426 639
Louisiana	843 303	882 428
Oklahoma	168 849	145 503
Texas	924 391	977 458

Mint a 8. táblázat mutatja az 1940-es években (miközben az USA fekete lakossága több mint kétmillió fövel gyarapodott (12 678 552-ről 14 761 289-re) a déli államok többségében csökkent a feketék abszolút száma, arányuk ezzel összefüggésben mindenhol jelentősen visszaesett. Érdemes megfigyelni, hogy abszolút számuk csak ott növekedett, ahol új ipari munkahelyek jöttek létre délen vagy a háborús konjunktúra miatt, pl. Texas, vagy valamilyen központi beruházás következtében, pl. Tennessee.

Ezekben az évtizedekben is folytatódott az a máig tartó folyamat, hogy a feketék elsősorban északon és nyugaton, de 1950 után délen is a nagy városokba és azoknak is a belső negyedeibe tömörülnek. Két konkrét adat támasztja alá ezt az állítást. Először: miközben a feketék, pl. 1960-ban a teljes lakosság 10,5%-kát alkották a 25 legnagyobb városban jóval magasabb volt az arányuk. (Például New York 14%, Chicago 22,9%, Philadelphia 26,4%, Cleveland 28,6%, Los Angeles 13,5%, és Houston 22,9%, kimagaslott Washington, ahol már ekkor a lakosság abszolút többségét ők tették ki 53,9%-ot.)¹¹ Volt ugyan- ekkor néhány olyan, elsősorban new englandi és északnyugati város, ahol arányuk mérsékeltebb volt, pl. Boston 9,1% vagy Seattle 4,8%, de ez nem változtat a fő tendencián. Egészébe véve 1960-ban az USA fehér népességének 30,5%-a lakott metropolitán térségek nem elővárosi részében, ezzel szemben a feketék 50,4%-a.

Másképp az összes városban élőknel hétszeres a fehérek aránya a színeseknek (1960 előtt a mexikóiakat a fehérekhez számolták, az ázsiaiak és az indiánok együtt is csak a lakosság 1%-át tették ki, ezért lehet itt ezt a kifejezést használni), ezzel szemben az elővárosokban 21-szer többen éltek, mert az összes fehér népesség 22,8%-a élt elővárosokban, míg a feketéknek csak 8,4%-a. Azáltal, hogy a feketék a viszonylag sok képviselőt adó északi nagyvárosokba tömörültek (ahol élhetnek is választó jogukkal) jelentősen megerősödött addig jelentéktelen politikai súlyuk. Itt kell rögtön megemlíteni, hogy az északi és nyugati nagyvárosokban az egész vizsgált korszakban erősen elkülönülve zárt tömbökbe telepedtek le és éltek a feketék, azaz nagy arányú szegregáció jellemezte ezeket a településeket.

A feketék nagyvárosokba történő bevándorlásának mértékét jól mutatja, ha a 10 legnagyobb népességű városból a déli nagy régión kívüliekét vizsgáljuk 1910 és 1960 között.

¹¹ The World Almanach and Book of Facts 1965, 288. oldal.

9. A fekete népesség aránya (%) az USA legnépesebb városaiban¹²
*The share (%) of the black population in the
 most-populated cities and towns*

Városok ¹³	Feketék aránya			
	1910	1950	1960	1990
1. New York	1,9	10	14	29
2. Chicago	2,0	14	23	39
3. Los Angeles	2,4	9	14	14
4. Philadelphia	5,5	18	26	40
5. Detroit	1,2	16	29	75
8. Cleveland	1,5	16	29	47
10. St Louis	6,4	18	29	48

Mint a 9. táblázat is mutatja, félvszázad alatt nagyságrenddel növekedett a vizsgált csoport aránya, érdemes megfigyelni, hogy különösen azokban a városokban volt rohamos a növekedés és érte el a legnagyobb arányokat, amelyek kifejezetten ipari jellegűek: Detroit (autó és gépgyártás) Cleveland (kohászat, gép és vegyipar) stb.

Az 1950-es, 1960-as és 1970-es években is folytatódott a nagyarányú migráció. Az ötvenes évtizedben több mint 1,4 millióval csökkent a déli körzetek fekete lakossága, miközben az összes többi emelkedett¹⁴. Ezt követően kissé lassabban de napjainkig folytatódott az eddig vázolt trend.

A migráció végeredményeként napjainkban az Egyesült Államok teljes fekete népességének *csak mintegy 50%-a él a déli nagy régióban*, körülbelül bő 40%-a az északi körzetekben és kb. nyolc százaléka Nyugaton, az átrendeződés mértékét jól mutatja az is, hogy abból a három tagállamból ahol a legtöbb (> két millió) a feketék száma csak egy esik délre Texas, a másik kettő, New York és Kalifornia más körzetekhez tartozik (egyébként ez a három legnagyobb népességgel rendelkező tagállam, ez is mutatja, hogy a feketék területi elhelyezkedése egyre jobban hasonlít a teljes lakossághoz).

A különböző népcsoportok területi-lakóhelyi elkülönülésének, más néven szegregációjának mértéke jól kimutatható a Hoover index segítségével.

Ennek kiszámítási módja a következő:

$$H = \frac{\sum |a_i - b_i|}{2}$$

a_i = az i terület egység részesedése az ország fekete népességéből.

b_i = az i terület egység részesedése az ország teljes népességéből.

A Hoover index értéke a feketék országos szegregációja tekintetében (nem településeken belül!) a századfordulón 60% volt, ez az 1970-es évekre kevesebb mint a felére, 25%-ra csökkent.

¹² Ben Wattenberg: The U. S. A. 1965 Doubleday Com. New York.

¹³ A hiányzó három város, Baltimore, Houston, és Washington a déli régióban található.

¹⁴ Ben Wattenberg: The U. S. A. 273. oldal.

Ugyanakkor a városokon belül magas maradt az elkülönülés mértéke, az alacsonyabb jövedelemmel bíró feketék a leromlott állagú belső negyedekbe tömörültek¹⁵.

Tanulmányomban szeretném igazolni, hogy az egész migrációs folyamatot, illetve annak következményeit a vizsgált népesség csoportok súlypont mozgásával jól lehet érzékeltetni.

A súlypontok kiszámításakor a következő módszert alkalmaztam. Az Amerikai Egyesült Államok kontinentális részét vettem figyelembe (48 tagállam). A térképre egy koordináta-rendszert helyeztem (a nulla pont a térkép bal alsó, azaz délnyugati sarkában volt) minden tagállamot egy alappont képviselt. Az államokat reprezentáló pont kijelölésére több lehetőség is van, én az állam fővárosának koordinátáit használtam, ez egyes esetekben a mértani középponthez közel esett, pl. New Mexikó, Georgia, Ohio, Iowa; máskor az adott állam peremén volt, pl. Washington, Oregon, Maine.

A fekete népesség államonkénti adatait (abszolút számát), valamint az adott állam alappontjának X és Y koordinátáit táblázatba foglaltam, s a súlypontokat az alábbi összefüggés alapján, számítottam.

Egy n pontból álló síkbeli pontrendszer súlypontjának koordinátái, ha a pontok helyzete koordináta-rendszerben (térképen) adott és minden ponthoz egy-egy „súly” (tömeg) tartozik, a pontok koordinátáinak súlyozott számtani átlagaként számíthatók:

$$x = \frac{\sum_{i=1}^n f_i x_i}{\sum_{i=1}^n f_i} ; \quad y = \frac{\sum_{i=1}^n f_i y_i}{\sum_{i=1}^n f_i} .$$

Az összefüggésben x és y a súlypont két koordinátáját, x_i és y_i az alappontok koordinátáit, f_i pedig az egyes pontokhoz tartozó súlyokat jelöli. Ha a súlyok azonosak, akkor a pontrendszer geometriai súlypontját adja meg a számítás. Súlypont számításához tehát az alappontok helykoordinátáira és az alappontokhoz rendelt súlyra (tömegre) van szükség. A fenti összefüggéssel végzett számítás adja eredményül a súlypontot, helykoordinátáival meghatározva (Nemes Nagy J. 1998).

Vizsgálatom öt időpontra terjedt ki, az öt időpont kiválasztásakor az volt a fő szempont, hogy két időpont közé eső szakaszban történjen valamilyen a migrációs folyamatra erősen ható esemény. Az első a kiindulási állapotot mutatja, a második pont az első világháború hatását mutatja, amikor a hosszú idő óta mozdulatlan súlypont "elindult" észak felé, a következő időpont a két háború közti korszakot ezen belül is a nagy gazdasági válság következményét mutatja be, a harmadikról a II. világháborúnak és az azzal járó gazdasági fellendülésnek a fekete népesség migrációjára való hatása olvasható le.

Mint látható az első harminc évben egy markáns dél $\rightarrow$ észak irányú elmozdulás figyelhető meg, ami gyakorlatilag merőleges az USA teljes népességének mozgási irányára. Az 1910-es fekete népességi súlypont Alabama állam középső részén található, ekkor ettől a térségtől keletre (Georgia, Dél-Karolina) és Nyugatra (a Mississippi folyó mentén, Mississippi, Louisiana) közel egyforma távolságra lévő két tömbbe tömörülve élt az USA fekete népességének zöme. Ugyanakkor a teljes népességi súlypont

¹⁵ P. Guinness, M. Bradshaw: North America, A Human Geography 305–311. oldal.

gyakorlatilag ugyanazon a hosszúsági körön, de mintegy ötszáz kilométerre, északra Indiána állam területén helyezkedett el.

Felvetődhet a kérdés az elmozdulás irányában (feketék súlypontja), az 1950-es évekig miért nincs kelet vagy nyugat irányú komponens? Ennek az oka abban rejlik, hogy északon két nagy befogadó területe volt a délről érkezőknek. Egy északkeletre az eredeti súlyponttól – a kelet-pennsylvaniai iparvidéken és New York körzetében –, a másik pedig a Nagy tavak vidékén, északnyugatra ettől. Ez a két vonzás a térben "ki-egyenlítette egymást" ezért a súlypont csak északi irányba mozdult el. 1950 után a súlypont mozgása északnyugati irányba fordul, mert mint arról már írtam a II. világháborútól kezdve megindult a feketék nagyarányú migrációja a Csendes-óceán partvidékén található nagyvárosok felé. Érdeemes megemlíteni, hogy itt a feketék zöme már nem az ipari, hanem a szolgáltató szektorban helyezkedett el.

Összességében megállapítható, hogy a fekete népesség súlypontja a vizsgált korszakban jelentős mértékben elmozdult északnyugatra, ezáltal megközelítette a teljes népesség súlypontját, mivel az főként nyugatra, majd a legutóbbi időszakban délre mozdult el (V. ábra).

10. A fekete népesség súlypont változása
Changing the centre of gravity of the black population

Évek	Súlypont x-kordináta	Súlypont y-kordináta
1910	181	71
1920	181	73
1940	181	77
1950	179	81
1990	173	89

Az egész korszakot vizsgálva elmondható, hogy a fekete lakosság területi megoszlása egyenletesebbé vált az USA-ban, ugyanakkor helyi szinten a nagyvárosokban, ahová az elmúlt ötven évbe a feketék jelentős része költözött, a szegregáció nagy mértékbe megmaradt.

IRODALOMJEGYZÉK

- C. N. Degler*: Az élő múlt, milyen erők formálták Amerika mai képét. Európa Budapest 1993.
- William Petersen*: Population Macmillan, New York 1961.
- John Lukacs*: Az Egyesült Államok XX. századi története. Gondolat, 1988 Budapest.
- Sárfalvi Béla – Probáld Ferenc – Szegedi Nándor – Mészáros Rezső*: Amerika gazdaság földrajza. Tankönyvkiadó, Budapest 1987.
- L. Buggey – G. Danzer – C. Mitsakos – C. Risinger*: Amerika, Amerika. Glenview 1980.
- Jean Gottmann*: Megalopolis. M. I. T. Press Cambridge 1961.
- Nemes Nagy József*: A regionális gazdasági fejlődés összehasonlító vizsgálata. Akadémiai Kiadó, Budapest 1987.

Statistical Abstract of the United States, 1942, 1962, 1982, 1997, évek.

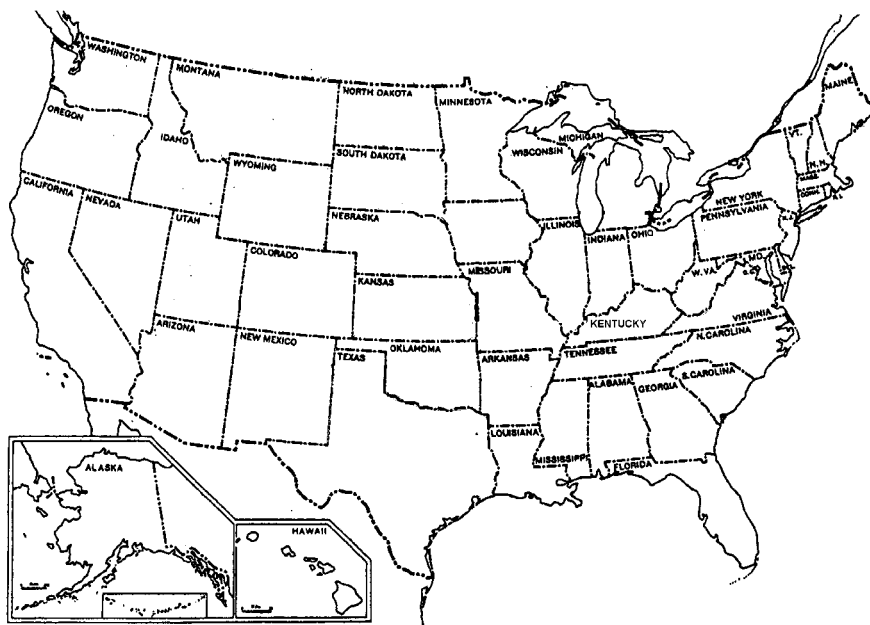
The World Almanach and Book of Fact 1965 és 1996-os évek, New York 1965 és New Jersey 1996.

Láng Imre: Az Egyesült Államok gazdaság és külpolitikája 1933–1939. Akadémiai Kiadó, Budapest 1988.

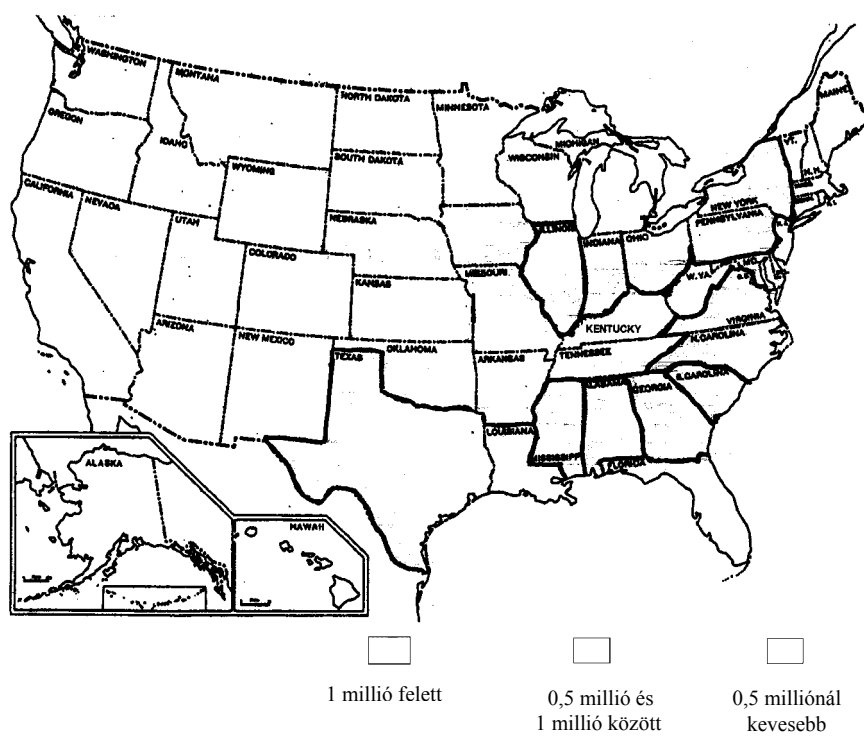
Atlas Des Relations Internationales. Szerk.: *Pascal Boniface*, 1997 Hatier, Párizs

Nemes Nagy József: A tér a társadalom kutatásban, 1998 *Hilscher Rezső* alapítvány, ember-település-régió sorozat, Budapest.

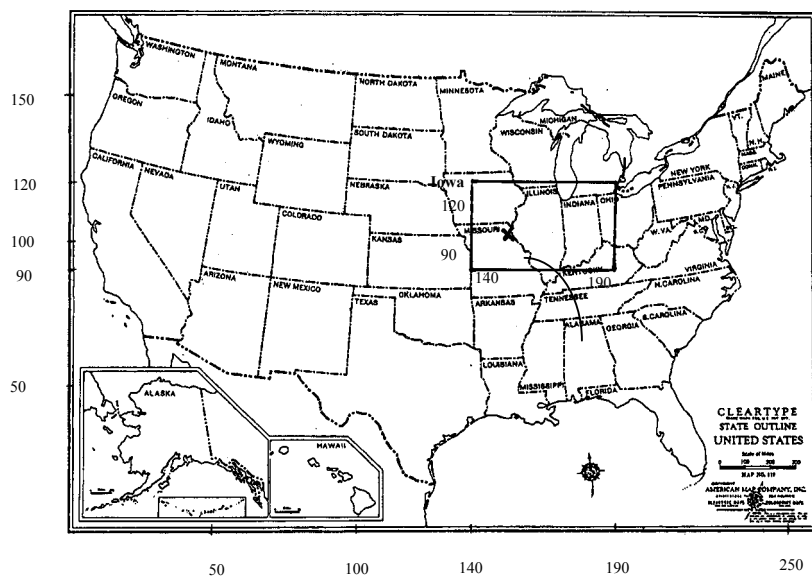
Paul Guinness – Michael Bradshaw: North America, A Human Geography; Hodder and Stoughton 1989 London.

I. Déli rabszolgatartó tagállamok az USA-ban 1860
Southern slave member-states in the USA in 1860

III. A fekete népesség száma az USA tagállamaiban 1950
 Number of black population in the member-states of USA in 1950

V. A súlypontokat tartalmazó cella az USA térképén
Cells including the centers of gravity on the map of USA

Tárgyszavak:

Nemzetközi vándorlás
 Belföldi vándorlás
 Etnikum

THE MIGRATION OF THE BLACK POPULATION OF THE UNITED STATES OF AMERICA IN THE TWENTIETH CENTURY